

surrogati innebærer en viss risiko, kan ikke i seg selv være avgjørende. Det finnes jo mange andre farlige yrker. Men et sentralt spørsmål er om surrogatmødre er i en situasjon hvor de kan sies å handle frivillig. Dette må vi ta stilling til for å kunne anvende humanitetsformuleringen.

Når vi driver rovdrift på naturen på en måte som går ut over fremtidige generasjoner, ofrer vi velferden til noen som lever i fremtiden til fordel for vår velstand. Og vi gjør det selvsagt uten samtykke fra de som lever i fremtiden. Kan vi i slike tilfeller si at vi bruker fremtidige generasjoner som et middel for å nå et mål for oss selv? Det avhenger blant annet av hva vi legger i uttrykket «å bruke». Kan det å ofre noens velferd for å oppnå andre mål regnes som å bruke dem? Eller skal vi forstå «å bruke» helt bokstavelig, slik at vi bruker en person bare hvis vi har en intensjon om at denne personen skal være et redskap for å oppnå et mål? (Kleingeld, 2020, s. 399). Hvis vi skal forstå humanitetsformuleringen på den siste måten, er det umulig å bruke noen som middel når de ennå ikke eksisterer.

Er kjøp av seksuelle tjenester et brudd på humanitetsprinsippet? Kant argumenterte selv for at både kjøp og salg av sex innebærer å bruke en person som en ting for å tilfredsstille et begjær, og at det derfor bryter med det kategoriske imperativ (Kant, LE, 27:385.). Hvis vi bare bruker humanitetsformuleringen som rettesnor, er det imidlertid ikke helt lett å si hva som er den prinsipielle forskjellen mellom å kjøpe tjenester av en sexarbeider og å kjøpe tjenester av en elektriker, for eksempel, så lenge sexarbeideren ikke er utsatt for tvang. Elektrikerens kunde er ute etter tjenestene elektrikerens kan utføre, uten mye omtanke for elektrikerens som menneske. Vi

behandler elektrikerer som et menneske og ikke som en ting ved å holde det vi har avtalt, og ved å betale skikkelig for jobben, men det kan man jo i hvert fall forestille seg at en som kjøper sex også gjør. Kant mener det er tillatelig å behandle andre mennesker som midler, slik vi gjør hele tiden når vi mottar tjenester, men problemet ligger i å behandle noen *bare* som midler, og ikke samtidig som mål i seg selv. Spørsmålet blir altså hva det er ved relasjonen som gjør at kunden ikke kan sies å behandle sexarbeideren som et mål i seg selv.

De sistnevnte tilfellene her viser at det å bruke humanitetsformuleringen krever nyansert argumentasjon, og at prinsippet i mange tilfeller kan gi støtte til konklusjoner som går i ulike retninger.

17.7 Plikter som kan oppfylles på flere forskjellige måter

Som vi nå har sett, gir humanitetsformuleringen i hvert fall *noe* veiledning om hvordan vi bør handle. Men det er likevel en slående kontrast til den utilitaristiske metoden for å finne riktig handlingsalternativ, som i teorien alltid kan gi svar på hva vi bør gjøre. En grunn til dette er at kantiansk etikk og utilitaristisk etikk har ulik systematikk.

Det følger fra nytteprinsippet at det finnes ett og bare ett riktig svar på hvordan man bør handle i *enhver* situasjon. Vi bør handle på den ene måten som maksimerer gode konsekvenser. Den kantianske etikken, derimot, har ingen ambisjoner om å si noe om hvordan vi skal handle i enhver situasjon. I den kantianske pliktetikken er det noen